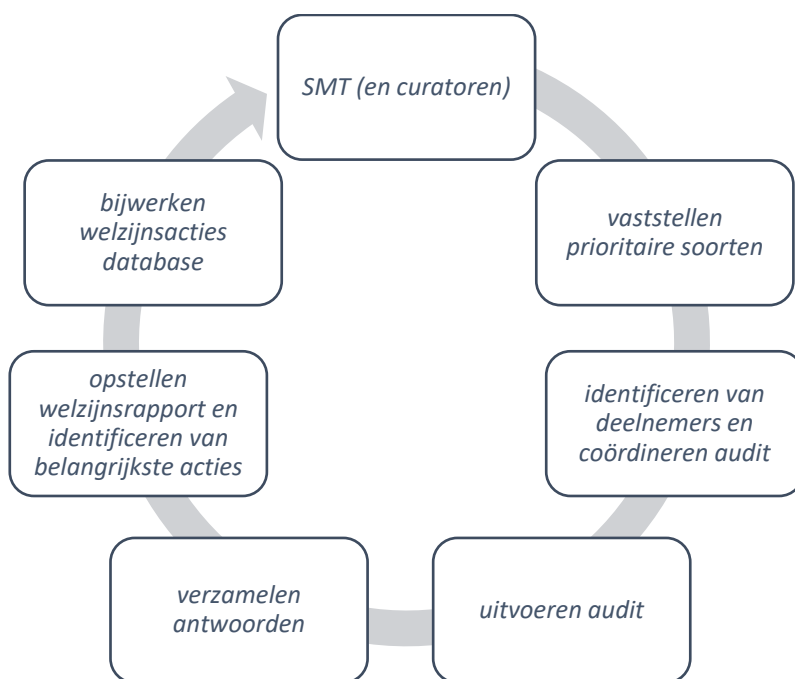


De Wild Planet Trust audit is een aanpassing van de Detroit Zoological Society's Audit Template (Kagan et al., 2015) en is ontwikkeld om een overzicht te geven van de fysieke en sociale situatie van een of meer dieren die een habitat delen. De welzijns-audit omvat 28 vragen die opgesteld zijn om de positieve en negatieve indicatoren van welzijn binnen vier hoofdgebieden vast te stellen: diergezondheid, geschikte leefomgeving, gedrag en stressoren. Dit systeem gebruikt een verkeerslicht-principe om essentiële welzijns-zorgen te identificeren.

Eerst wordt de curatoren gevraagd om een lijst te maken van soorten of verblijven die ze prioriteit willen geven bij de audit (zie figuur 1). Als er geen prioriteit is, wordt een systematisch plan voor de welzijns-audit opgesteld.



Figuur 1: Proces van de welzijns-audit bij Wild Planet Trust.

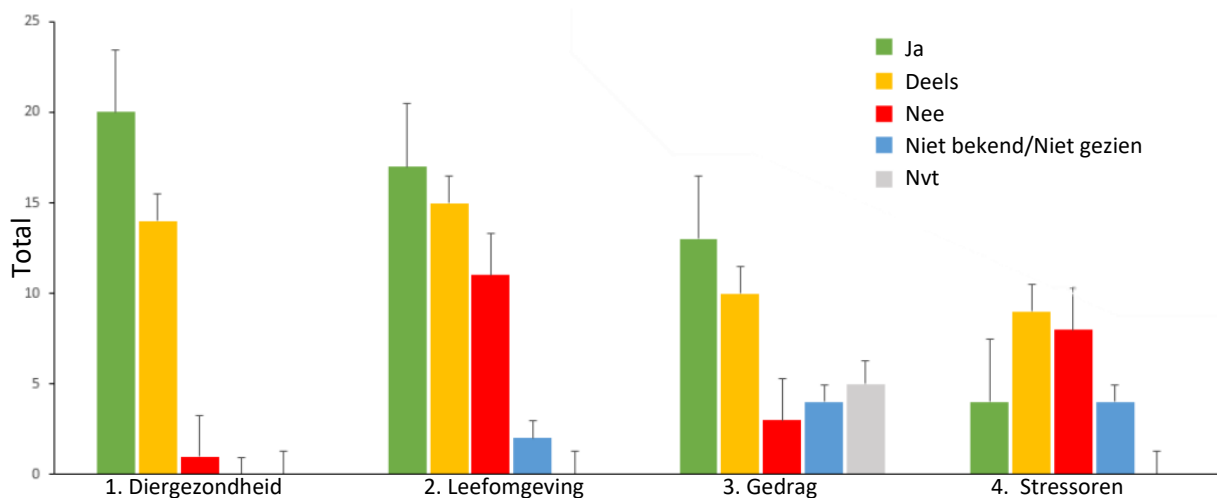
Minimaal drie medewerkers dienen de audit volledig uit te voeren. Hierbij is altijd één neutrale beoordelaar aanwezig, en minimaal twee dierverzorgers. Voor diersoorten met grotere welzijnsproblemen wordt een veterinaire stafmedewerker uitgenodigd om de audit uit te voeren, op uitnodiging van de relevante curator.

Er is geen maximum aantal uit te voeren audits. Alle belanghebbenden die betrokken zijn bij de diersoort kunnen de audit uitvoeren: dit geeft de gelegenheid om alle visies en evaluaties vast te leggen. Voor soorten waarbij controversies/vooroordelen/prioriteit een rol spelen zouden extra audits uitgevoerd moeten worden, waarbij extra neutrale beoordelaars en staf van andere afdelingen uitgenodigd worden om de audit uit te voeren.

Het duurt ongeveer 15 minuten om de audit uit te voeren. De vragen hebben een aantal antwoord-opties, en een 'toelichting/opmerkingen'-sectie, om additionele kwalitatieve informatie te verzamelen. Elke persoon die de audit uitvoert, beantwoordt de vragen naar zijn/haar beste kunnen op basis van zijn/haar kennis en expertise. De antwoorden dienen gebaseerd te zijn op hun eerdere kennis over de dieren/het verblijf, en details die ze observeren tijdens de audit-periode.

Na de audit worden alle antwoorden verzameld in één audit-rapport. Dit rapport geeft een overzicht van de feedback die gegeven is door de verschillende belanghebbenden, inclusief aspecten van goed welzijn en ideeën voor aanbevelingen en verbeteringen. Het rapport start met een overzicht van de verzamelde scores, zodat de categorieën van de audit waarin de meeste welzijnsproblemen zijn vastgesteld, benadrukt worden (zie figuur 2).

De reviewer leest de 'Toelichtingen/opmerkingen' sectie van de Welzijns-audit om gedeelde meningen en mogelijke welzijnsproblemen te identificeren in de voltooide audits. Vervolgens wordt een verdiepend literatuuronderzoek uitgevoerd, waarbij houderij-handleidingen, wetenschappelijke artikelen, ZIMS gegevens, dieet informatie, en navraag bij dierverzorgers worden geraadpleegd waar nodig. Foto's en video's kunnen dienen als bewijs, mocht dat nodig zijn. Het audit rapport genereert een overzicht dat laat zien of aan de welzijns-behoefte van de dieren wordt voldaan, waarbij de vier verschillende onderdelen van de audit weergegeven worden.



Figuur 2: Voorbeeld van grafiek die gebruikt wordt om de verzamelde scores te analyseren en om de belangrijkste welzijnsproblemen te belichten.

Verschillen tussen belanghebbenden kunnen soms belicht worden in het audit-rapport (bv. als neutrale observatoren en verzorgers verschillen van mening over de welzijnsproblemen). Het is belangrijk om de training van dierverzorgers en hun mogelijke vooroordelen ten opzichte van de welzijns-status en het management van de dieren in de collectie te evalueren.

Aan het eind van het rapport wordt advies gegeven over de voornaamste acties om de welzijnsproblemen die aan het licht zijn gekomen door het audit-proces aan te pakken (voornaamste acties = opdeling in taken om de gebieden te verbeteren waarin niet volledig aan de welzijnsbehoefte wordt voldaan).

**Wild Planet Trust Welzijns-audit rapport**

**Diersoort:**

**Ingevuld:**

Curator

Dierenarts

Verzorger

Neutrale observator

**Verblijf:**

**Datum:**

**Zusammenfassung der Bewertung:**

	Gesammelte Wertungen				
	Ja	Deels	Nee	Niet bekend/niet gezien	Nvt
Diergezondheid					
Geschikte leefomgeving					
Gedrag					
Stressoren					
<b>Totaal</b>					

**Samenvattende paragraaf** (discussie van onderdelen van goed welzijn, prioriteitsstelling, en bewijs dat is geleverd)

**Bediscussieerde punten:** (terugkoppeling van curator)

**Belangrijkste acties:** (acties die de belangrijkste welzijnsproblemen aanpakken en monitoren)

*Figuur 3: Format van audit-rapport*

Na voltooiing worden de rapporten naar de relevante curator gestuurd ter beoordeling. Er worden bijeenkomsten met de curator gepland, waarin deze suggesties kan doen voor redelijke aanpassingen van het rapport en de actielijst als dat nodig is. Na goedkeuring wordt de audit als voltooid beschouwd en worden de belangrijkste acties toegevoegd aan de welzijns-actielijst (zie Tabel 1). Deze actielijst geeft voor iedere soort of groep dieren een schatting van de te maken kosten, en tijdsplanningen en actieve monitoring van de voortgang van de voorgestelde acties.

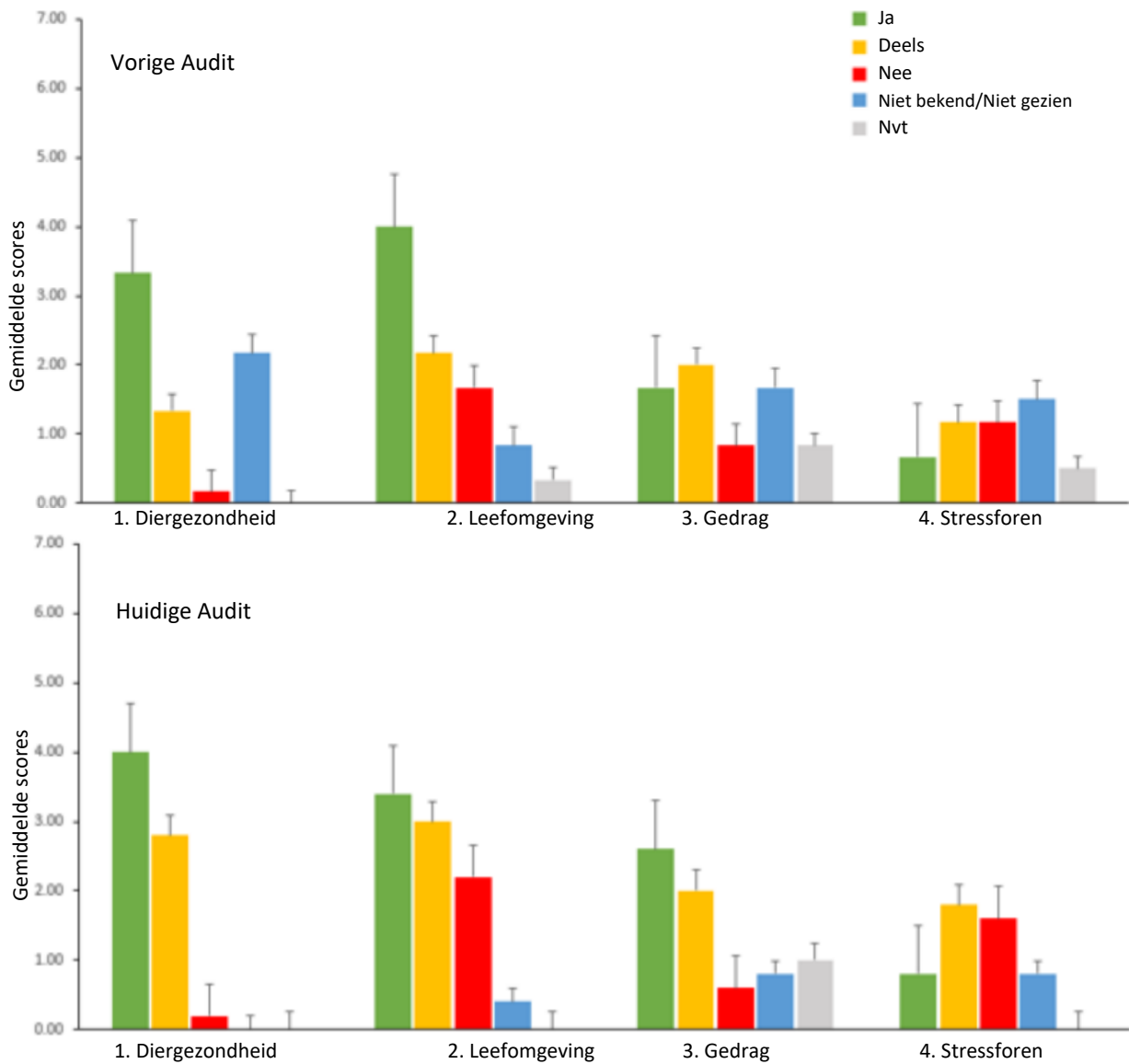
Tabel 1: Voorbeeld van een actielijst (Welzijns-actielijst) waarin de voortgang en afronding van kern-actiepunten wordt gemonitord.

Diersoort	Wetenschappelijke naam	Verblijf	Datum review	Datum goedkeuring door curator	Welzijns-audit actiepunten	Afgerond (J/N)	Datum afronding	Kosten (schatting)	Opmerkingen
Spp.	Spp.	E1	5/1/19	23/1/19	Continueren van monitoren en verminderen huidige gezondheidsproblemen	Gaande		Nvt	Gaande sinds 22/3/19
						Ja	1/3/19	€€€	
						Ja	1/3/19	€	-
						Nee		€€	
						Gaande		€	Gaande sinds 22/3/19
						Gaande		€	Gaande sinds 22/3/19

Een ‘welzijns-actielijst’ wordt tijdens curator-, welzijns- en ethiekcommissie vergaderingen besproken, waarin deze dient als referentie voor managementbeslissingen die de dieren in de collectie aangaan.

### Vervolg-audit en welzijnsscores van verschillende soorten vergelijken:

Gemiddelde welzijnsscores kunnen gebruikt worden om opeenvolgende audits van dezelfde diersoort/diergroep te vergelijken tussen tijdstippen, of om de reactie op veranderingen in huisvesting, zorg of sociale groep vast te stellen. Grafieken kunnen gebruikt worden als visuele hulp om audits te vergelijken en de veranderingen in welzijnsscore te belichten nadat welzijnsacties zijn genomen (zie voorbeeld in Figuur 4).



Figuur 4: Voorbeeld van de vergelijking van de gemiddelde welzijnsscores tijdens twee audits, uitgevoerd voor en na veranderingen in het dierverblijf. De analyse geeft aan welke welzijnsriteria zijn veranderd na de eerste audit.

#### Referenties:

Kagan, R., Carter, S., Allard, S., 2015. A Universal Animal Welfare Framework for Zoos. J. Appl. Anim. Welf. Sci. 18. <https://doi.org/10.1080/10888705.2015.1075830>

## WWCT WELZIJSBEOORDELING

Datum:  
Verblijf:  
Diersoort:  
Ingevuld door:  
Start/eindtijd:  
Weer:

### Score definities:

**Ja:** bewijs dat volledig aan dierenwelzijn-behoefte is voldaan

**Deels:** bewijs dat deels aan dierenwelzijn-behoefte is voldaan

**Nee:** bewijs dat aan dierenwelzijn-behoefte momenteel niet is voldaan

**Niet bekend/niet gezien:** onvoldoende bewijs om een welzijnsscore te kunnen geven

**Nvt:** niet van toepassing

*Kruis a.u.b. het juiste vakje aan en geef een toelichting om de score te onderbouwen.*

<b>Diergezondheid</b>	<b>Ja</b>	<b>Deels</b>	<b>Nee</b>	<b>Niet bekend/niet gezien</b>	<b>Nvt</b>	<b>Toelichting/opmerkingen</b>
1) Heeft het dier een goede fysieke conditie?						
2) Is aan de nutritionele behoeften van het dier voldaan (houd rekening met nutritionele samenstelling van het dieet in het wild)?						
3) Is het dieet dat wordt gegeven passend voor het dier? Houd rekening met hoeveelheid, samenstelling en variatie van voedingsitems						
4) Worden voer en water op een manier aangeboden die past bij de soort? Houd rekening met bv. hoeveelheid voer, manier van aanbieden, voedertijden						
5) Is het dier vrij van pijn/lichamelijke schade?						
6) Is het dier vrij van ziekte? Gaarne details geven (bv. acuut/chronisch).						
7) Is er veterinaire gezondheidszorg beschikbaar voor het dier voor preventieve zorg en bij noodgevallen?						

<b>Totaal</b>						
<b>Geschikte leefomgeving</b>	<b>Ja</b>	<b>Deels</b>	<b>Nee</b>	<b>Niet bekend/niet gezien</b>	<b>Nvt</b>	<b>Toelichting/opmerkingen</b>
8) Biedt de leefomgeving van het dier veiligheid en zekerheid voor het dier?						
9) Voldoet de fysieke omgeving van het dier aan de behoeften van het dier m.b.t. basis voorzieningen (voer, water, schuilgelegenheid), grootte, complexiteit, bouw, en substraat/ landschappelijk ontwerp?						
10) Kan het dier kiezen waar het zijn tijd doorbrengt binnen zijn leefomgeving?						
11) Kan het dier kiezen of het interactie wil met soortgenoten of niet?						
12) Heeft het dier toegang tot schuilgelegenheden?						
13) Heeft het dier toegang tot verrijking die vast onderdeel is van het verblijf?						
14) Als het dier toegang tot verblijfs-verrijking heeft, is het dier met de verrijking bezig op een manier die past bij de soort?						
15) Is het dier vrij van verstoringen in de leefomgeving (dierverzorgers/andere verblijven/bezoekers)?						
16) Zijn de klimaat-omstandigheden (temperatuur, luchtvochtigheid, verlichting) van de leefomgeving van het dier vergelijkbaar met de natuurlijke omgeving van de soort, en zijn deze geschikt voor de soort?						
<b>Totaal</b>						
<b>Gedrag</b>	<b>Ja</b>	<b>Deels</b>	<b>Nee</b>	<b>Niet bekend/niet gezien</b>	<b>Nvt</b>	<b>Toelichting/opmerkingen</b>

17) Heeft het dier de mogelijkheid om zijn scala aan natuurlijke gedragingen uit te voeren?						
18) Heeft het dier de mogelijkheid om deel te nemen aan natuurlijke/gepaste sociale verhoudingen?						
19) Zijn de sociale verhoudingen stabiel?						
20) Gebruikt het dier het verblijf en de verblijfs-inrichting?						
21) Is het dier vrij van tekenen van apathisch gedrag (e.g. depressief, lethargisch, ongeïnteresseerd)?						
22) Is het dier vrij van voor de soort bovenmatige agressieve interacties?						
23) Vertoont het dier sociaal of solitair spelgedrag?						
<b>Totaal</b>						
<b>Stressoren</b>	<b>Ja</b>	<b>Deels</b>	<b>Nee</b>	<b>Niet bekend/niet gezien</b>	<b>Nvt</b>	<b>Toelichting/opmerkingen</b>
24) Heeft het dier de mogelijkheid om stressoren (bezoekers/dierverzorgers/ sociale stress) te ontwijken?						
25) Is het dier vrij van het vertonen van abnormaal, inclusief steroetiep, gedrag? Gaarne toelichten (bv. locomotie-stereotypie, orale stereotypie, zelf-beschadigend gedrag)						
26) Indien van toepassing, is er duidelijkheid over wat deze abnormale gedragingen veroorzaakt?						
27) Indien van toepassing, is er een proactieve houding ten opzichte van het managen van de abnormale gedragingen?						
28) Is het dier vrij van angst-gedrag, geassocieerd met aspecten van de omgeving of van houderij-procedures?						



<b>Totaal</b>						
<b>Welzijns Audit Totaal</b>						